

10

SOMUNCU BABA VE
HULÛSİ EFENDİ

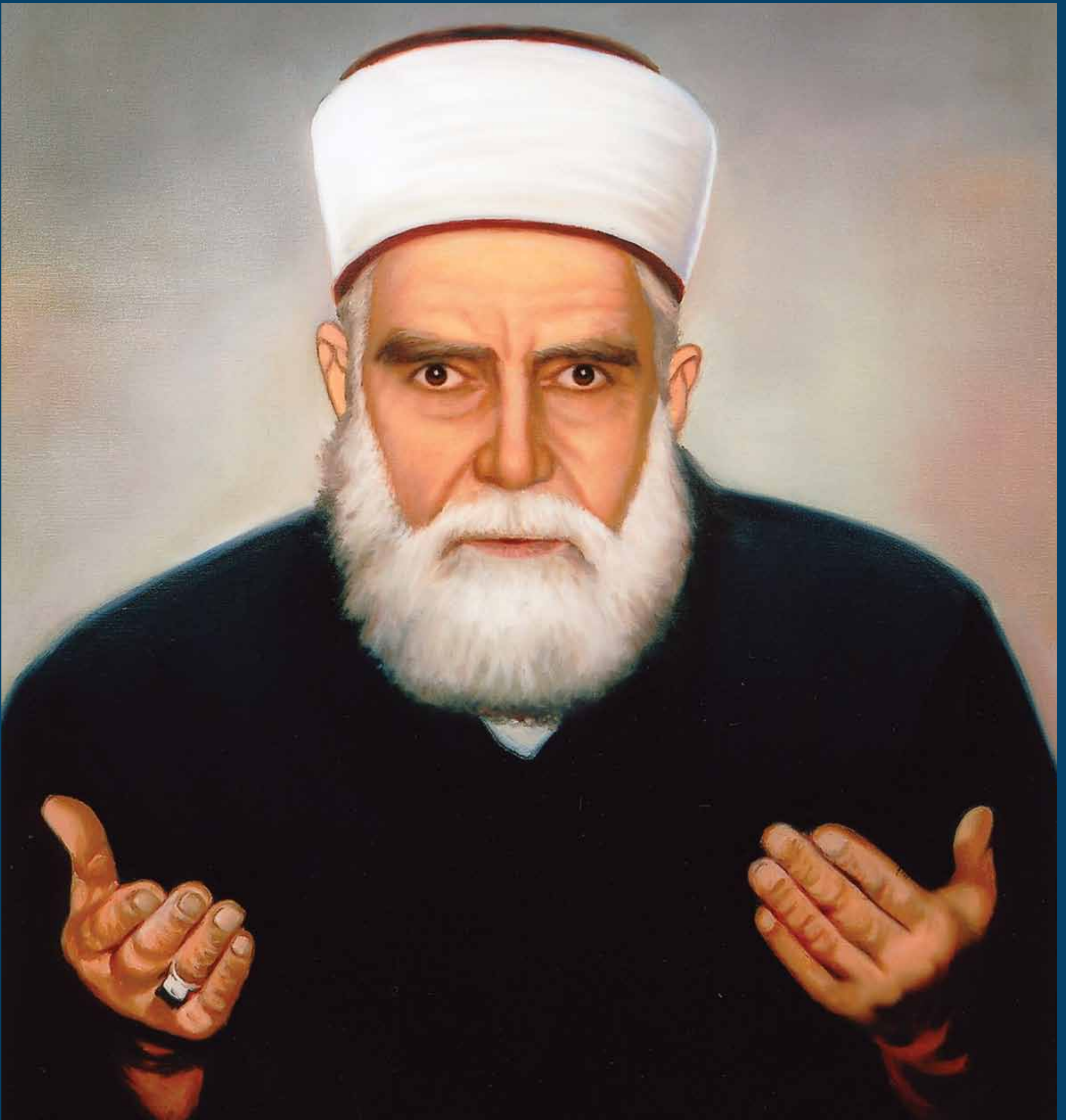
Kültür Etkinlikleri
24-25 Haziran 2011 Darende

SOMUNCU BABA VE HULÛSİ EFENDİ
KÜLTÜR ETKİNLİKLERİ

Gönüller Sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s)

(12 Ağustos 1914 - 14 Haziran 1990)

**H. Hamidettin ATEŞ: "Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s)
Duası Makbul Bir İnsan-ı Kâמידî" Röpörtaj 2. Sayfada**

H. Hamidettin ATEŞ Efendi: “Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s) Duası Makbul Bir İnsan-ı Kâmildi”

Dua, gönülden seslenmektir. Allah'tan inayet, rahmet, nusret ve selâmet dilemektir. Dua rızık ve afiyet talep etmek anlamına da gelir. Dua en güzel ifadesini Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in dilinde bulmuştur: “Dua ibadettir”. Yine “Dua, ruhun Allah'a yükselişidir.” Allah'a kulluk borcumuz olan ibadetin esas rüknünü dua teşkil eder. Hz. Peygamber (s.a.v)'in; “Dua ibadetin özüdür”, hadisi bu güzellikler manzumesini ifade eder.

H. HAMİDETTİN ATEŞ

“Efendi Hazretleri gönülleri hitap eden, gönüllere güzellikleri nakşeden bir insan-ı kâmildi.”

Dua ederken hal ve hareketlerimiz nasıl olmalıdır. Büyüklerimiz nasıl dua ederlerdi?

Dua yaparken yapmacık kelimeler yerine Rabbimizin rahmet ve mağfi-retini isteyen tevazu ve saygı ifade eden kelimeler kullanılmalıdır. Duaya, Allah'a hamd, Peygamberimize salatu selam ile başlanmalıdır. Çünkü salatu selam duamızın daha çabuk kabul edilmesine sebep olur. Salatu selam getirilmeden yapılan dualar, salatu selam okunana kadar kabulü geciktirilir.

Hulûsi Efendi Hazretlerinin -her durumda yapmakla beraber- bilhassa kıbleye dönerek diz üstü otururken, eller ileri uzatılmış, kollar omuza kadar kaldırılmış, avuçlar yüze bakar durumda dua ettiği çok olurdu. Dua ederken huşu içerisinde, sesi fazla yükseltmez, gözleri semaya dikmezdi. Özlü sözlerle niyaz eder, yapmacık sözlerden kaçınırdı. Peygamberimizin duada kullandığı cümlelerle dua ederdi. Kısa, öz ve güzel manalı kelimelerle niyazda bulunulmasını tavsiye buyururdu.

Milletimizin yücelmesi, devletimizin bekâsı, insanlığın faydasına olan işler için çok dua ederdi.

Birçok devlet adamı, dost, ziyaretçi gelir duasını, himmetini isterdi. O mübarek zat da misafirleri memnun eder, duada bulunur, “İnşallah olur” veya “Hakkınızda hayırlısı olun” buyururdu. Israrla bir şeyi isteyenlere, hayırlısını isteyin derdi.

Tabii Efendi Hazretleri gönüllere hitap eden, gönüllere güzellikleri nakşeden bir insan-ı kâmildi. Duası makbul bir Allah dostuydu.

Muhterem Efendim, dua nedir, bizlere açıklar mısınız?

Dua, gönülden seslenmektir. Allah'tan inayet, rahmet, nusret ve selâmet dilemektir. Dua rızık ve afiyet talep etmek anlamına da gelir. Dua en güzel ifadesini Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in dilinde bulmuştur: “Dua ibadettir”. Yine “Dua, ruhun Allah'a yükselişidir.” Allah'a kulluk borcumuz olan ibadetin esas rüknünü dua teşkil eder. Hz. Peygamber (s.a.v)'in; “Dua ibadetin özüdür”, hadisi bu güzellikler manzumesini ifade eder.

Yine Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v), “Allah'a duadan daha kıymetli bir şey yoktur.” hadisi ile duanın önemini belirtmiştir. Yine Aliyyü'l-Kari'de bir hadiste; “Dua mü'minin silâhı, dinin direği, semaların ve arzın nurudur.” buyruluyor. Bir de Allah'a dua etmeyenler için Yüce Peygamberimizden naklen Ebu Hureyre (r.a.)'nın rivayet ettiğine göre; “Kim Allahu Teâlâ'ya dua etmezse Allah ona gazab eder.” buyrulmuştur.

Duanın hayatımızdaki yeri nedir?

Duanın inanmış insanın hayatında mühim bir yeri vardır. Ancak yaşanarak bilinebilir, tecrübe edilebilir. İnsanoğlu hiçbir asırda, hiçbir yerde dua etmek ihtiyacından uzak kalmamıştır. Tarihin bize sunduğu bilgiler bunu açıkça göstermektedir. Çünkü insan yaratılışı ıca-bı üstün bir kudrete inanmaya muhtaçtır. Dua, bu inanın dile getirilişidir.

Yüce Kitabımızda Rabbimizin duaya icabeti hakkında ne buyruluyor?

Kur'an-ı Kerim'de dua etmeye davetler ve işaretler vardır. Mü'min süresinin, 60. ayetinde meâlen Rabbimiz şöyle buyuruyor: “Bana dua edin. Size icabet (ve duanızı kabul) edeyim.” Bir kudsi hadiste de şöyle buyrulur: “Ellerini kaldırıp bana dua eden kulumun ellerini boş çevirmekten hâyâ ederim.” Bir diğer kudsi hadis de şu mealdedir: “Allahu Teâlâ, ‘Kulum beni zikrettikçe ve dudakları benim (zikrim)le kıpırdadıkça ben kulumla beraberim.”

İNSAN HER ZAMAN ALLAH'A YALVARMALI, ALLAH (C.C)'İ HATIRDAN ÇIKARMAMALI

Duanın insan üzerindeki etkisi nasıldır?

Duanın ruha etkisi çoktur. Dua, psikolojik manada gönülün huzur bulmasıdır. İnsan huzur ve ruhî sıkıntılarını, sorumlu olduğu Yaraticısına açar. Dua manevî temizleyicidir. Dua ile inanan gönüller Allah'tan af diler ve böylece manen hafifler ve temizlenir. Dua, sahibine manevî huzur ve sükûn verir. Duasız iman âdeta hareketsiz olur. Böylece de ruhlar çaresizlik içerisinde kalır. Allah ile olan irtibat da duasızlık yüzünden kesilir. Bir kudsi hadiste: “Nasil kul efendisiyle, oğul babasıyla, dost dostu ile görüşürse, insan da dua vasıtasıyla Allah ile irtibat peyda eder.” buyrulmaktadır. Ayrıca, duanın kabul olması için, insan her zaman Allah'a yalvarmalı, Allah'ı hatırdan çıkarmamalı. Sadece darlığında Allah'ını hatırlaması anlamsızdır. İnanan insan sevdiği ile her an beraber olabilmelidir.

Tasavvuf büyüklerinin dua ile ilgili kelimelerinden veya hayatlarından örnekler verir misiniz?

Büyüklerimiz her zaman, duanın kabulü için öncelikle yediklerine dikkat etmişlerdir. Mü'min olarak hepimiz haramlardan şiddetle sakınmak zorundayız. Kendimizin ve ailemizin midesine haram lokma koymanın büyük bir günah olduğunu bilmeliyiz. Hatta bununla da yetinmeyip Hz. Ebû Bekir (r.a.)'in yaptığı gibi, haram olması ihtimali bulunan şeylerden de uzak durmalıyız. Zira şunu iyi bilmeliyiz ki, haram bir gıdanın sağladığı kuvvetle yapılan ibadetler ve dualar kabul olmaz. Yine bu minvalde Hz. Ebû Bekir (r.a.): “Haramın herhangi bir babına gireceğiz korkusundan biz helâlden yetmiş bab terk ederdik...” buyurmuştur.

Caferi Sâdık Hazretlerine; “Neden dua ederiz de duamız kabul olmaz?” diye sorulduğunda, o; “Çünkü bilmediğinizi çağırıyorsunuz da ondan” cevabını verir.

Hasan El-Harakanî Hazretlerinin Nûru'l-Ulûm isimli eserinde yer alan dua ve dilekleri son derece hisli ve edeplidir. Dualarından bir kaç şöyledir:

“Allah'ım! Senin kulların, Senin verdiğin nimetlere şükreder; ben ise Senin varlığına şükrederim. Senin varlığın bizzat nimettir. O halde Allah'ım! Senin varlığın yetmez mi ki, başka şey isteyeyim.”

“Allah'ım! Kıyamet günü beni bana sorarsan diyeceğim ki: Allah'ım! Beni kendinden sor ve kendi birliğinden sor.”

“Allah'ım! Ben Senden Seninle güçlüyüm; benim olan şey Sensin ve Sen bâkîsin ve Senin olan şey (ben) öyle zaman olur ki kalmaz.”

“Allah'ım! Gariplerin benim tekkemde ölmelerine müsaade etme, zira Ebû'l-Hasan'ın tekkesinde bir garip öldü, derlerse, ben o garibin ölümüne tahammül edecek güce sahip değilim.”

Abdulhalik Gucdevanî Hazretleri kendisinden dua talebinde bulunan bir müridine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Kişi üzerine farz olan borçlarını öder, farızalarını yerine getirir ve ondan sonra dua ederse dileği kabul olunur. Sen farzlardan sonra bizi dua ile an; biz de sana dua edelim. Umulur ki Allah (c.c.), dualarımızı kabul buyurur. Çünkü Allah Rasûlü (s.a.v.), ‘Mü’minin, mü’min kardeşine gıyabında duası reddolunmaz.’ buyurmuştur.”

Şâh-ı Nakşbend Hazretleri ise:

“Kalp ilmüne sahip olan velilerle beraber olduğunda hem diline hem de kalbine dikkat etmelisin. Zira onlar kalp casusudurlar ve kalplere girmeyi bilirler. İnsanların istedikleri şeylere bakar; insanlar, isteklerinde doğru iseler, Hak Teâlâ’yı bulmak istiyorlar ve ona göre murat ediyorsa, insanların isteklerinin gerçekleşmesi için Allah (c.c.)’a dua ederler Allahu Teâlâ da o nazlı kullarını kırmaz. Dualarını kabul eder.” buyuruyor.

DUA İLE RABBİMİZİN RAHMET KAPILARI AÇILIR

En makbul dualar kimlerin kimler için yaptığı dualardır?

Bir hadis-i şerifte: “Anne ve babanın, misafirin ve mazlumun olmak üzere üç kimsenin duası red olunmaz” buyruluyor. Peygamber Efendimiz tarafından mü’minin; evlatları, malları, inan kardeşleri hatta kendi aleyhinde dua etmemesi istenmektedir. Çünkü kabul saatine rastlar, sonunda pişman olabilir. Rahmet kapılarının ne zaman açık olacağı bilinmez. Yapılan dualarda Müslümanların faydasına olan dualar yapılmalı, insan kendisi için istemediğini din kardeşi için de arzu etmemelidir.

Kabul edileceğine inanılarak yapılan dualar ya başa gelecek bir felaketi savar, ya ahirette derecemizin yükselmesine saklanır veyahut istediğimiz şey hâsıl olur. Ya hulus-i kalp ile dua edilmeli, yâda duası makbul bir Allah dostunun duasına mazhar olmalıdır.

Dua ile Rabbimizin rahmet kapıları açılır, mü’mine dileği doğrultusunda ilahî hazine den rahmetler saçılır. Dua ederken kişi kendisiyle birlikte, anne ve babasının ve bütün mü’minlerin bağışlanmasını, onların dünya ve ahiret saadetlerini istemelidir. Hz. İbrahim (a.s.)’in şu duasını Yüce Rabbimiz, örnek olarak bize sunmuştur: “Ey Rabbimiz! Hesap görülecek günde beni, anne ve babamı ve bütün mü’minleri bağışla.” Mü’min kardeşlerimizin arkasından dua etmeyi unut-

mayalım. Çünkü en çabuk kabul olan dualardan birisi de mü’minin diğer mü’minlerin arkasından yapacağı duadır.

Hulûsî Efendi Hazretlerinin bir yağmur duası vardır. O duayı ve hatırasını sizden dinleyebilir miyiz?

Kurak geçen bir yıl Efendi Hazretlerine gelip komşular yağmur duası yapmasını talep ederler. O gün çok güzel yağmur yağar. Hatta biraz fazla yağın yağmur sebebiyle kayadan bir taş kültesi bizim bahçedeki ağaçların üzerine düşer. Hacı valide sitemle “Efendim siz yağmur istediniz, komşular memnun ama bizim ağacın dalları kırıldı” der.

Hazretin yaptığı yağmur duası şöyledir:

“Hamd Rahman ve Rahim olan ve kıyamet günününün Malik ve Hâkimi bulunan Allahu Teâlâ’ya mahsustur.

Allah (c.c.)’tan başka hiç bir ma’bûd yoktur. Yalnız O’dur. Dilediğini işler.

Ya Allah! Allah Sensin, zengin olan Sen. Hakiki ma’bûddan başka hiç bir ilah yoktur. Bizler fakirleriz. Bize yağmur gönder ve bizim için indireceğin yağmuru hakkımızda kuvvet ve hayra vasıl olmaya sebep kıl.

Ya Allah! Nihayeti hayırlı olan, faydalı olup zararlı olmayan bol yağmurları acele yağdır.

Ya Allah! Kullarını ve behaimini, hayvancıklarını suvar ve rahmetini yay ve ölü olan beldenı dirilt.

Ya Allah! Bize yağmur ver ve ümidimizi boşa çıkarma.

Ya Allah! İbad ve biladın ve sair mahlûkatın öyle bir açlığa, öyle bir yoksulluğa, öyle bir darlığa giriftar etme! Halimizi Senden başkasına arz edemeyiz. Sen’den başkasına derdimizi dökmeyiz.

Ya Allah! Mezrûatımızı bitir ve hayvanlarımıza süt ver. Bizi göğün bereketlerinden suvar ve yerin bereketlerinden bize bitkiler bitir.

Ya Allah! Bizden sıkıntı ve acılığı ve üzerimizde bulunan ve Senden başka kimsenin def edemeyeceği be-

“İlâhî ya Rabbi, İlâhî ya Rabbelâlemin, İslâm’a ve Müslümanlara yardım et. Yurdumuzu ve milletimizi her türlü kötülüklerden koru. Bize dünya ve ahirette huzur, bolluk, bereket ve iman nasip et.

layı def eyle.

Ya Allah! Biz senden mağfiret talep ederiz. Çünkü mağfiret edici sensin. Bize bol bol yağmurlar ver.”

Peygamberimizin, Hulûsî Efendi Hazretleri’nin âşinâ olduğu dualarından, örnek verebilir misiniz?

Efendi Hazretleri bir hutbesinde Peygamberimizin secdeye kapanıp şöyle dua ettiğini nakletmiştir:

“Ya Rab! Sana yalnız benim tenim değil, canım da ruhum da secde etmiştir. Kalbim Sana iman ile dolmuştur. Ey büyük Rabbim!

Ey büyük işlerde kendisinin yardımı istenen büyük Allah’ım! Sen büyük günahları afv u mağfiret eyle. Ben de senin huzûrunda Davud (a.s.)’ın dediği gibi diyorum: (Yüzümü efendimin önünde topraklara sürmekteyim ve onun huzurunda yüzleri topraklara sürmek de revadır, sezadır. Yüzüm onu yaratmış olan Allah (c.c.)’a secde etti. Kulağımı ve gözümü Yaradan’ın önünde secdeye kapandım.)”

Bundan sonra Peygamberimiz mübarek başlarını secdeden kaldırarak; “Ya Rab! Bana pak ve tahir bir kalb ver.” dediler.

Tekrar secdeye kapandılar ve bu seferde; “Ya Rab! Senin azabından hoşnutluğuna sığınırım ve ceza vermenden afv ve mağfiretine iltica ederim. Ben senin kendini sena ettiğin gibi Sana senadan acizim.” buyurdular.

Seyyid Pirimiz Ramazan ayında nasıl dua ederdi?

Şöyle dua ederdi:

“Allah’ım! Bütün bir Ramazan yalnız Senin emrini yerine getirmek, yalnız Sana kulluk etmek, yalnız Senin rızanı kazanmak maksadıyla aç kaldık, susuz kaldık, diğer bütün nefsanî isteklerimizden feragat ettik. Bundan böyle de gösterdiğin yoldan ayrılmayız. Senin istediğin gibi bir kul olmaya azmettik.

İlahi huzurunda eğiliyor, yerlere kapanıyor, oruç tutanlar hakkındaki ilahi va’adinin tahakkukunu niyaz ediyoruz. Allah’ım Sen bizleri yarlığa! Suçlarımızı bağışla. Korktuğumuz her şeyden kurtar. Ve umduğumuz her şeye kavuşturun. Ey her şeyin yaratıcısı yüceler yücesi Allah (c.c.)!”

“Cenab-ı Vacibu’l-vücûd hazretleri cümlemize mübarek Kadir Gecesinde ihyasını müyesser kılsın. (Âmin)”

TAVSİYE ETTİĞİ DUALARDAN İKİ ÖRNEK

Gönül bağlılarına tavsiye ettiği dualardan iki örnek verebilir misiniz?

Duaların makbul olmasında Peygamber Efendimize salatu selam getirmek çok önemlidir. Duanın başında ve sonunda salevat-ı şerife okumak duanın makbuliyeti için elzemdir.

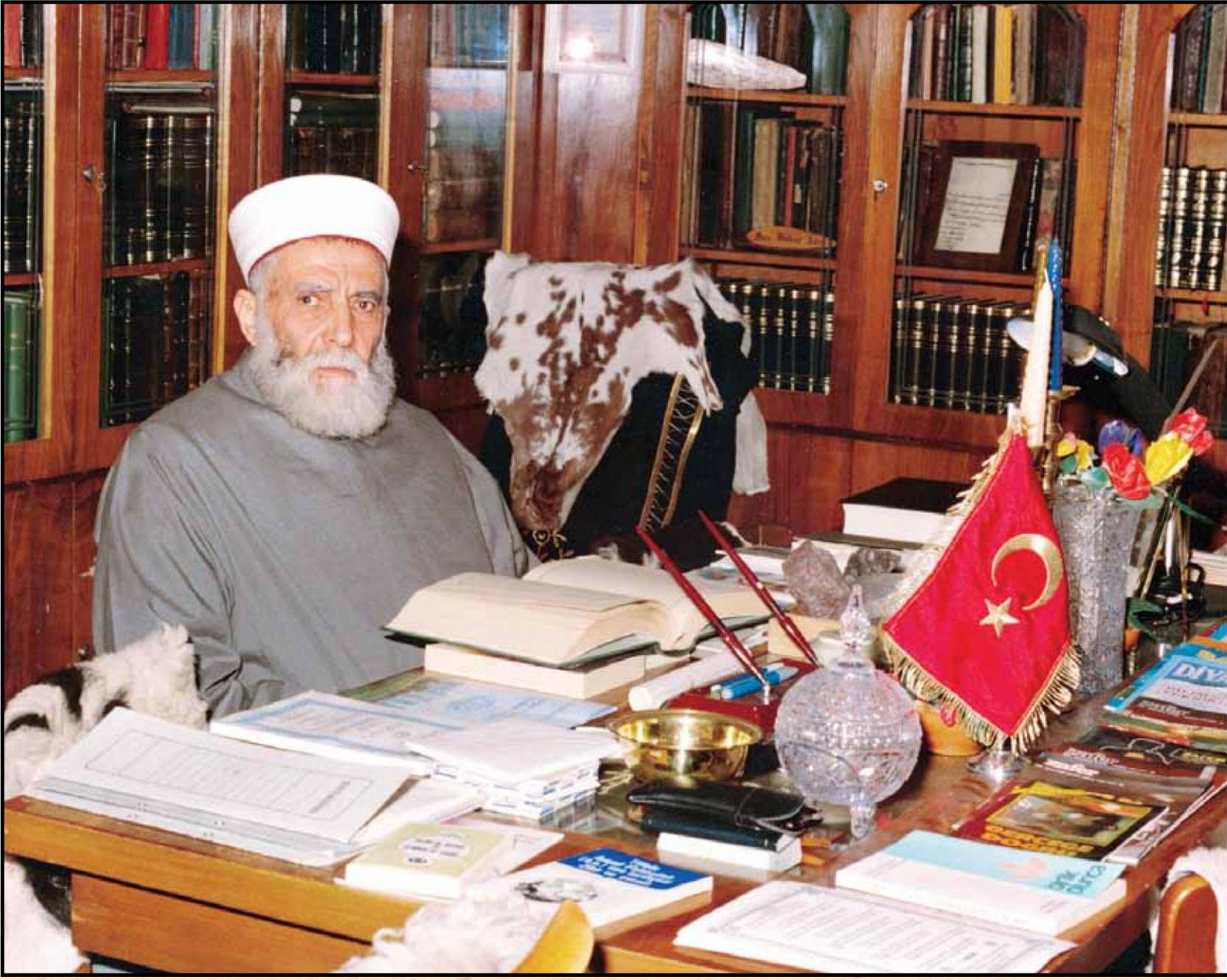
Hulûsî Efendi Hazretleri, günde 41 defa Salât-ı Nariye diye bilinen duanın okunmasını tavsiye buyurdular. O mübarek duanın mealı şöyledir:

“Ya Rabbi! Efendimiz Muhammed Mustafa’ya (s.a.v.) rahmet-i kâmilenle rahmet ve selâm-ı tam ile selâmet ver ki, düğümler onunla çözülür, belalar onunla açılır, hacetler onunla yerine getirilir, istenilene ve güzel âkıbete onunla nail olunur ve bulutlarla yağmur onun kerim yüzü ile istenir. Onun âli ve ashabına, her bakışta ve her nefes alışta sana malûm olan sayı kadar salât ü selâm olsun.”

Bu salâvat-ı şerifeye devam edenler, her türlü iç ve dış düşmanların şerrinden ve gönül sıkıntılarından Allah’ın izni ile kurtulurlar.

İmâm-ı Kurtubî: “Kim bu salavât-ı şerifeyi her gün kırk bir defa okursa, Allah onun gam ve kederlerini, sıkıntı ve üzüntülerini giderir, işlerini, kolaylaştırır, iç âlemini de nurlandırır.” diyor.

Bir de namazlardan sonra okunmasını tavsiye ettiği Salât-ı Fethiyye vardır. Sabah namazından sonra 5 defa, diğer namazlardan sonra 4’er defa toplam 21 defa okunmasını tavsiye buyurduğu duanın mealı de şöyledir:

"Allah'ım kapalı kapıları açan, (Hâtemü'l-Enbiya) 'kendisinden önce gelen peygamberlerin sonuncusu olan', Hakk'a hak ile yardım eden ve senin doğru yolunu gösteren Efendimiz Muhammed (s.a.v.) ve O'nun temiz âline, ehli beytine O'nun yüce kadru kıymetine göre salâtu selam olsun."

Röportajımızın bu son bölümünde Pir Efendimizin dualarını sizin dilinizden dinleyip biz de "Âmin" diyelim...

Efendi Hazretleri genellikle şu cümlelerle dua buyururdu: "Allah (c.c), Zülcelâl cümlemizi hulûs-i kalb ile kendi kapısına yönelen ve rıza-i ilahisini tahsile çalışan zümre-i salihine ilhak buyursun." Âmin.

"Allah (c.c), cümlemizi tevfikat-ı Sübhaniyyesine mazhar buyurup dünyevî ve uhrevî hayırlar ve saadetler ihсан eyleye." Âmin.

"Allahu Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri, cümlemizi huzûr-

kalb ile namazı eda eden ve nûr-ı füyûzâtıyla aydınlattığı kullarından eyleye." Âmin.

"Allah, hepimizi Kur'ân'ı Kerim'in nûruyla aydınlanan, aydın kişiler zümresine ilhak buyursun." Âmin.

"Allah (c.c), cümlemizi iyi ahlaklı olanlardan eylesin." Âmin.

"Allah (c.c), cümlemizi karını, zararını, hayrını ve şerrini müdrük, ahlakî fazilet sahasında hareket eden bir gönül ve niyyet-i hasene ihسان buyursun." Âmin.

"Allahu Teâlâ Hazretleri, cümlemizi melekler gibi ehli-taat olanlardan eyleyip cemel-i ba-kemalini görmek bahtiyarlığına eren kullarından eylesin." Âmin

"Allah-ı Azimü's-şan Hazretleri, ehli İslâm'ı dünyada da ahirette de selamet ve saadetten ayırmasın." Âmin.

"Allahu Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri, cümlemize huzûr ve saadetler ihسان buyursun." Âmin.

"Allah'ım! Sen ulular ulusu, yüceler yücesisin, eşin ortağın yoktur. Övülme-ye layık tek varlık sensin. Seni her türlü noksân sıfatlardan tenzih ederiz." Âmin.

"Allahu Teâlâ, hepimizi kıyamet gününde şefaati seniyye-i Muhammediyelerine mazhar eyleye." Âmin.

"Allahu Azimü's-şan hazretleri ehli İslâm'ı dünyada da ahirette de selamet ve saadetten ayırmasın." Âmin.

"Cenab-ı Hak, cümlemizi daima Allah sevgisi ve Allah korkusuyla yaşayan ve Peygamberin gösterdiği yoldan ayrılmayan kullarından eyleye." Âmin.

"Cenab-ı Hak, cümlemizi asar-ı hikmetini idrak eden ve kendi rızası için çalışan kullarından eylesin." Âmin.

"Cenab-ı Hak, bizleri yararlı, kâmil kullarından eylesin." Âmin.

"Cenab-ı Hak, şanlı ordumuzu karada, havada ve denizde daima muzaffer eylesin." Âmin.

"Cenab-ı Hak, cümlemizi bu ahlak-ı hamidelerle muttasif kullarından eylesin." Âmin.

"Cenab-ı Hak, cümlemizi fazilet-i ahlakiyye ile ittisafa çalışan kullarından eylesin." Âmin.

"Cenab-ı Hak, cümlemizi ahlak-ı İslâmiyye ve ahlak-ı insaniyyeye muvafık amellerde bulunup, kendi rıza-i ilahisine mahzar buyursun." Âmin.

"Cenab-ı Mevla'yı müteal Hazretleri bu gecede cümlemizi Habib-i Edibi hürmetine afv ve mağfiret buyura." Âmin.

"Ey Allah'ım, Sen affetmeyi seversin bizleri de affeyle." Âmin.

"Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola kavuşturduktan sonra kalblerimizi kaydırma, bize kendi tarafından rahmet ihسان eyle. Şüphe yok ki herkesin muradını veren ancak Sensin." Âmin.

"YURDUMUZU VE MİLLETİMİZİ HER TÜRLÜ KÖTÜLÜKLERDEN KORU"

Efendim, Zat-ı Âlinizin Cuma Hutbelerinde yaptığı çok özlü bir dua var, lütfederseniz biz de okuyucularımızla birlikte hitamuhu misk olarak bu duaya âmin diyelim.

"İlâhî ya Rabbi, İlâhî ya Rabbelâlemin, İslâm'a ve Müslümanlara yardım et. Yurdumuzu ve milletimizi her türlü kötülüklerden korusun. Bize dünya ve ahirette huzur, bolluk, bereket ve iman nasip et. Cönüllerimize ferahlık, mekânlarımıza genişlik ver. Rızıkımızı helâlden nasip eyle. Evladü iyâlimizi millet ve memleket hakkında, hayırlı işler yapmayı muvafık kıl. İnananları daima korusun, kötülere yoldaş etme, Allah'a dost olanlara dost et. Görünür görünmez her türlü kazalardan, belâlardan, güç yetmez yüklerden muhafaza et. Çaresiz hastalara, gariplere ve yetimlere yardımını esirgeme, hakkımızda hayırlı olanı nasip et. Bizi ana, babamızı ve bütün mü'minleri bağışla! Şüphesiz Sen işiten ve dualarımızı kabul edensin!"

Âmin... Âmin... Âmin...

Prof. Dr. Cihan OKUYUCU: O Sözlere Biz Tâ Ezelden Âşınayız

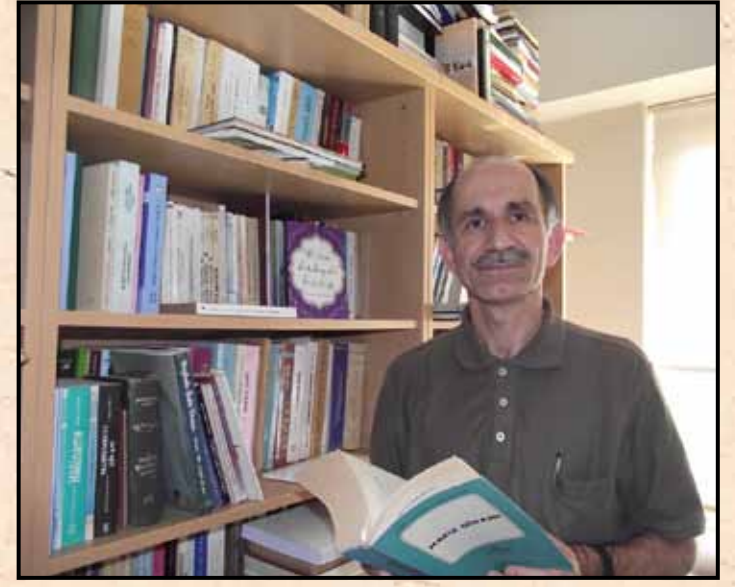
Her medeniyet temelde bir insan tarifi etrafında şekillenir. İnsanın ne olup ne olmadığı ve temel ihtiyaçlarıyla ilgili cevaplar her medeniyetin anahtar kelime ve kavramlarıdır.

Yunus Emre bundan 700 sene önce; bu âdem dedikleri şeyin el, ayak ve baştan yahut suret ile kaştan ibaret olmadığını, insanı insan yapan şeyin mana olduğunu ifade etmişti. Hz. Mevlâna ise insanın iki yönünü Hz. İsa ile onun merkebine benzetmiş ve hakiki mutluluğun merkebi değil İsa'yı konuklamaktan geçtiğini belirtmişti. Onların zamanından beri insanı suretten, kaştan, el, ayak ve baştan ibaret sanan ve mutluluğu İsa'yı değil merkebi beslemekte arayan nice fikirler, akımlar, ideolojiler geldi geçti. Ve 21. asırda insanlık, yeniden başa, Yunus ve Mevlâna'nın insanlık tarifine geri döndü.

Günümüz insanının deruni ihtiyaçlarını niçin tasavvufta aradığının cevabı insanlığın geçmişte yaşadığı bu acı tecrübelerde gizlidir. Evet bu tecrübeler bize bir daha

öğretti ki insan; bir kalbi yokmuş gibi davranarak mutlu olamaz. Ahiret yokmuş, hesap-kitap yokmuş gibi inanarak güzel bir dünya inşa edemez. İçindeki o derin boşluğu, hiç bir maddî başarıyla ve imkanla dolduramaz, doyuramaz.

İnsan kalbini kandırarak ırmak ilahi hikmet ırmağıdır. O ırmak her çağda bir başka kutlu ağızda çağıldar. Konuşanın adı kah Mevlâna, kah Yunus, kah Somuncu Baba, kah Hulûsî Efendi olur.. Aslında onların ağzından konuşan hikmetin bizatihi kendisidir. Meşaleler her devirde başka bir elde parıldar ama hepsi ışığını tek bir kaynaktan almıştır. O hikmet ırmağının kolları günümüzde de akışını sürdürüyor. Onun için biz Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin Divanı'nı yahut Alvarlı Efe'nin Divanı'nı okurken sanki Yunus'u, Eşrefoğlu'nu yahut Fuzulî'yi okumuş gibi oluyoruz. O sözlerin bize tâ ezelden aşına olduğunu fark ediyoruz. Onlar bizi unuttur gibi olduğumuz hakikatimize, asli vatanımıza, sahibimize davet ediyorlar. Hasılı çoraklaşan maneviyatımızı yeniden yeşertiyor, kalbimizin

dili, ruhumuzu kanadı oluyorlar. Rahmet peygamberinin rahmetine aracı olan o kutlu varislere ve onların yol arkadaşlarına ne mutlu!

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ: İrfânî Şiirimiz Ve Hulûsî Efendi Dîvânı

İrfani şiirimiz, Hallacı-ı Mansur, Ebu Said Ebu'l-Hayr, Ömer b. Fariz ve Feriduddî'n-Attar gibi büyük sufi şairlerin kurduğu bir şiir geleneğidir. Bu geleneğin, Türk dilindeki ilk temsilcisi Hoca Ahmed Yesevî'den başlamak üzere Yunus Emre'yle tekamül ettiği ve Mevlâna ile İslâm estetiğinin bir parçası haline geldiğini söylemek mümkündür. Daha sonraki süreçte, Mevlâna ve Yunus muakibleri bu geleneği işlemiş, Anadolu'yu mayalayan söze hayat vermiştir. Fakat bu çizgi modernleşme süreciyle birlikte inkitaya uğramış mıdır? Diğer bir ifadeyle, gelenek ırmağının suyu kesilmiş midir? Bu tebliğin konusunu, bu ve benzeri sorular oluşturmaktadır. Burada söz konusu sorular muvacehesinde çağdaşımız Osman Hulûsî Efendi'nin Divanı incelenecek ve buradan yola çıkılarak bir tahlil yapılacaktır.

Meryem Aybike SİNAN: İnsanlığın İstikbâli Aileye Bağlıdır

Bir yıl aradan sonra baba ocağında sizlerle bir arada bulunmaktan bahtiyarım. Bizleri de dost sayıp Darende'ye davet etme lütfunda bulunan Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Vakfına şükranlarımı sunuyorum. Allah razı olsun.

Bu yıl ki konumuz Hulûsî Efendi Hazretlerinin aile eğitimi hakkındaki görüşleri ve uygulamaları.

Aile hiç şüphesiz bir toplumun zembereğidir, anahtarıdır, merkez ve mihenk taşıdır. Hem en küçük hem en büyük birimdir. Toplumun bekası için, bir ülkenin geleceği için en önemli kurumdur aile. İnsanlığın istikbâli aileye bağlıdır. Aile varsa özellikle sağlıklı temeller üzerinde bina edilmiş ise o zaman geleceğimizden söz edebiliriz.

İşte Darende'de bir ışık gibi etrafını aydınlatan, has bahçenin gülü gibi etrafına kollar salan, ışıktandıran, gönüller sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Hazretleri de bu meseleye hususan eğilmiş, hem kendi ailesinde bizzat uygulayıp hayata geçirdiği eğitim meselesi üzerine Otuzikinci Hutbesinde cemaatine şöyle seslenmiştir:

“Muhterem Cemaati Müslimîn!

Buhutbemiz hayırlı evlat yetiştirmek hakkındadır. Her hüküm insanlığın tekâmülüne ve bekasına hâdimdir. Bunun içindir ki; Müslümanlık insanları evlenmeye ve çocuk yetiştirmeye teşvik eder. Müslümanlık nazarında çocuklar dünyanın en güzel, en hayırlı metaıdır. Evin bereketidir. Cennet kokularından bir koku ve Allah'ın bir hediyesidir. Allah ihsan eylediği bu hediyeye karşı şükretmek, ana babaya düşen bir vazifedir, bir borçtur.”

Doç. Dr. Necdet TOSUN: Tasavvufta Mektupla İrşad Geleneği

Tarih içinde birçok sūfinin yazdığı mektuplar bir ya da birkaç cilt hâlinde derlenmiş ve sonraki nesillerin istifadesine sunulmuştur. Bu tür mektup koleksiyonlarının en meşhurlarından biri İmâm-ı Rabbânî'nin Mektûbât'ıdır. Kendisinden önce, bağlı bulunduğu Nakşebendiyye tarikatında Ubeydullah Ahrâr ve Bâkî Billâh gibi bazı şeyhlerin mektupları da derlenmiş olmakla birlikte, hiçbirisi İmâm-ı Rabbânî'nin mektupları kadar meşhur ve etkili olmamıştır. Kendisinden sonra Nakşebendiyye tarikatında yazılan mektupların derlenip kitap hâline getirilmesi âdetâ bir gelenek olmuş, oğlu Muhammed Ma'sûm, torunu Seyfeddin Sirhindî, aynı silsileden gelen Mazhar Cân-ı Cânân, Abdullah Dihlevî ve Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî gibi zevâtın mektupları da kitap hâline getirilmiştir. Sonraki asırlarda da devam eden bu mektûbât geleneğinin son halkalarından biri, Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin (1914-1990) Mektûbât-ı Hulûsî-i Dârendevî (Ankara 1996) adıyla derlenip yayınlanan mektuplarıdır.

Doç. Dr. Ramazan MUSLU: Dîvân-ı Hulûsî-i'de Firkatten Vuslata Yolculuk

Kuşkusuz insan, Allah'tan gelmiş ve yine O'na dönecektir. Ömür denilen şey aslında bu geliş ve gidişi (dönüşü); diğer bir ifadeyle “iniş” (nüzü) ve tekrar “yükseliş”i (urûc) ifade eder. Bu nedenle insan bir yolculuk (seyr) halindedir ve bu yolculuğun başlangıcı, vahdet makamından uzak kalmayı ifade eden “firkat”; nihayeti ise O'na kavuşmayı ifade eden “vuslat”tır. Şu halde insan firkatten vuslata doğru giden bir yolcudur.

Öte yandan tüm insanlığın zorunlu olarak katıldığı bu yolculuk içinde bir de sadece arzu edenlerin bir rehber gözetiminde gerçekleştirdikleri ikinci bir yolculuk daha vardır ki bu da “urûc” ve “nüzü” kavramlarıyla ifade edilir. Manevî olarak gerçekleştirilen bu yolculuğun süresi ve şekli, tamamen kişinin istidât, kabiliyet ve teslimiyetine göre farklılık arz eder. Bu mânevî yolculuk sırasında o âleme özlem duyan sâlik, firâk ateşiyle yanmaya başlar. Tasavvufta eğitimde bu ateş -ki ona aşk ateşi de denir- aynı zamanda sâliki olgunlaştıran mühim bir unsurdur. Aşk ateşiyle yanıp tutuşan bir sūfî, bu ayrılığın son bulması anlamına gelen vuslat halinin özlemine dile getirmeye başlar.

Pek çok sūfî de görülen bu aşk ve özlem duygusu, Hulûsî Efendi'de de görülür. İşte bu tebliğimizde onun firkat ve vuslat kavramları çerçevesindeki duygu ve düşüncelerini, eserlerinden hareketle ortaya koymaya çalışacağız.

Rukiye AYDOĞDU: Osman Hulûsî Efendi (k.s) ve Çocuğun Manevî Eğitimi

Osman Hulûsî Efendi'ye göre çocuk, dünyanın en güzel, en hayırlı metaıdır. Evin bereketidir. Cennet kokularından bir koku ve Allah'ın hediyesidir. Osman Hulûsî Efendi, öncelikle örnek yaşamıyla Allah'ın bu emanetine nasıl muamele edilmesi konusunda yol göstermiştir. Allah Rasulü'nün çocuklara güzel isim koyma konusundaki tavsiyesine uygun olarak evlatlarına güzel isimler vermiştir. Peygamber Efendimiz'e olan muhabbetini yansıtan isimlerin (Muhammed, Mahmud, Ahmed, Hâmid, Hamîd) yanında, onun ehl-i beytine sevgisinin tezahürü olan isimleri (Hasan, Hatice, Fatma, Aişe) ve sevgi ve şefkatin ifadesi olan isimleri (Şefika, Münife) tercih etmiştir. Çocuklarının hepsinin doğum tarihlerini “Yavrucuğumun velâdeti” şeklinde defterine ayrı ayrı not eden Hulûsî Efendi, çocuklarına merhametle muamele eden şefkatli bir baba rolünü üstlenmiş, aynı zamanda onların eğitimleriyle de özel olarak ilgilenerek onlara Kur'an okumayı bizzat öğretmiştir.

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL: Âlimlerle Beraber Yürüyen Başarılı Olmuşlardır

İstanbul'u, Fatih Sultan Mehmed'in fethedeceğini müjdeleyen Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri, Edirne'den ayrılırken kendisinden nasihat isteyen Sultan Murad Han'a şöyle demişti:

"Tebean içinde herkesin yerini tanı, ileri gelenlere ikramda bulun. İlim sahiplerine hürmet et. Yaşlılara saygı, gençlere sevgi göster. Halka yaklaş, fâsıklardan uzaklaş, iyilerle düşüp kalk. Hiç kimseyi küçümseme ve hafife alma. İnsanlığında kusur etme. Sırrını hiç kimseye açma, iyice yakınlık peydâ etmedikçe, kimsenin arkadaşlığına güvenme. Cimri ve alçak insanlarla ahbaplık kurma. Kötü olduğunu bildiğin hiçbir şeye ülfet etme. Seninle başkaları arasında bir toplantı akdedilir veya insanlarla aranızda bazı meseleler görüşülürse yahut onlar bu meselelerde senin bildiğin hilafını iddia ederlerse, onlara hemen muhalefet etme. Sana bir şey sorulursa, ona herkesin bildiği şekilde cevap ver. Sonra bu meselede şu veya bu şekilde görüş ve delillerin de bulunduğunu

söyle. Senin bu türlü açıklamalarını dinleyen halk, hem senin değerini, hem de başka türlü düşünenlerin değerini tanımış olur. Sana, "Bu görüş kimindir?" diye sorarlarsa, fakihlerin bir kısmınıdır, de. Onlar, verdiği cevabı benimserler ve onu sürekli olarak yaparlarsa, senin kadrini daha iyi bilir ve mevkiine daha çok hürmet ederler."

Tarih boyunca âlimlerle beraber yürüyen, onlara danışan, onlarla istişare eden, onlara kıymet veren, sözlerini dinleyen devlet başkanları hep başarılı olmuşlardır. Onların reayası, halkı da refah ve huzur içinde bulunmuştur. Tabi ki âlimlerin de kendilerine danışıldığında dünya menfaatini, kendi mevki ve makamlarını düşünmeden gerçekten hak ve hukuk namına konuşmaları şarttır. Onlar da o zaman büyür, o zaman güzelleşir, o zaman sözleri tesir eder ve o zaman asırlara hükmederler.

İşte Somuncu Baba ve işte Osman Hulûsi Efendi gibi...

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE: Nakşibendiye Silsilesinde Ve Osman Hulûsi Efendi (k.s.)'de Edeb Vurgusu

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.), hüsn-i edebinin bir yansıması olarak ilim adamlarına saygısını her fırsatta dile getirmiştir. Özellikle ilminden faydalandığı hocalarını ve çeşitli bölgelerdeki bazı yazarları ziyaret etmiştir. Oğlu Mahmud Kemâl'e yazdığı mektubunda büyüklere saygı göstermesini isteyerek şöyle der:

"Kişinin hüsn-i nesebi, hüsn-i edebidir. Daima büyüklere karşı hürmet ve küçüklere karşı şefkat et. Tâ ki, hürmet ve şefkat gibi iki haslet-i cemileye sahip olmasın... Her zaman iyilere mukarin ol, kötülerden ictinab et. Kişinin mi'yarı mukarin olduğu kimsedir..."

Hulûsi Efendi'ye göre, Âdemoğlunun insanlığını kemale erdirmesi ancak edep ile mümkündür. Hakk'ın âdâbını gözetmek kişiyi Hakk'a aşına kılar. İnsana âlemde en çok layık olan huy güzel edeptir. Ne acı gerçek ki, mektebe gittiğinden bahseden günümüz gençliği temizlik, fazilet ve edep eğitiminden yoksun yaşamaktadır.

Osman Hulûsi Efendi bizleri sırasıyla insanlık edebine, kulluk edebine, kardeşlik edebi ve dervişlik edebine uygun hareket etmeye çalışmaktadır.

Hulûsi Efendi dergâhını, Somuncu Baba ocağı, yüce veliler yatağı, gönüllere ferahlık bahşeden feyz u rahmet bucağı, Taceddin-i Veli Hazretlerinin otağı, gamları giderip neşelere gark eden, zevk ü sürür kaynağı, Darende'nin yüz ağı, ilim ve hikmet menbaı ve güzeller oymağı olarak nitelemiştir. O bu dergâhın kıymetini ancak gayb perde-

sini bilenlerin, güzellik kadrini idrak edenlerin fark edebileceğini söyleyerek dergâha yaraşır bir edep göstermek gerektiğini dile getirmektedir.

Asrımızın acı gerçeği olarak doğruların dostu yoktur diyen Hulûsi Efendi, Hak Teâlâ'dan bu densizlere had-dini bildirmesini niyaz ederken, kimseden bir umut ve vefa görmediğini, kime yöneldiyse kendisine cefa kıldığını, halinin Hakk'a ayan olduğunu, iyi kötü tüm ahvalini Hakk'ın bildiğini söylemektedir. Herkese iyi niyet besleyip huzur ve güveni tesis etmeye çalıştığından, gece gündüz çabalayıp emek sarf ettiğinden ve emanet bilincine sadakat gösterdiğinden bahsetmektedir. Hüneri, marifeti ve edebi olmayanın iyilik ve güzellik timsali haline gelmesi mümkün değildir. Dolayısıyla kişinin edebi şiar edinmesi, ilim ve irfan yolunda çabalaması, marifet kazanımına ermesi gerekmektedir.

Dr. Abdulkadir DEMİRCİ: Hulûsi Efendi (k.s.)'nin Dîvânı'nda Ahlâk

Hulûsi Efendi'nin eserlerine bakıldığında o eserlerin üzerinde nice çalışmalar yapılacak mahiyette mânâca çok zengin, derin ve bereketli eserler olduğu görülecektir. Onun şahsiyetine damgasını vuran şey almış olduğu tasavvuf eğitimidir. Hulûsi Efendi geleneğimizde var olan irfan ırmağının hâlâ akmaya devam ettiğini kurumadığını, gösteren örneklerden biridir. Onun varlığı, örnekliliğinin tazeliği günümüzün bir çok olumsuzluklarına rağmen tasavvuf eğitiminin imkanı ve başarısını göstermesi bakımından bizim için büyük bir ümittir.

Hulûsi Efendi'nin ardından gelen bizler onun eserlerinde ele aldığı konulara dikkatleri çekmek, onların altını çizmek Hulûsi Efendi'nin irfan dünyası hakkında gelecek nesillere bir farkındalık oluşturmakla mükellefiz. Onun mânâ âlemindeki sırlarını araştırmak ve anlamak gerekmektedir. Bunun için onu tüketmek değil eserleriyle üretmek durumundayız. Tâ ki onun bu pınarı daha da büyüsün ve nice susamışlar buradan susuzluklarını gidersin.

Hulûsi Efendi ahlak ile Allah'ın ahlakını kasteder. Bu ahlâkın kişiyi dosta yani Allah'a erişireceğini söyler. Bu ifadelerle o "Allah'ın ahlâkı ile ahlaklanın" sözünü çağrıştırmaktadır. Hulûsi Efendi Divân'ında âdâb-ı Hak tabirini kullanır. O bu tabir ile Hakk'a karşı gösterilecek edebleri kasteder. Hak Allah'ımızın isim ve sıfatlarındandır. Hakk'a karşı edebli olmak esastır. Hakk'a karşı edebli olan onun lütuf ve ihsanından nasipsiz olmaz. Edebli olanın nasibi de olur. Yani Hak katından bir lutfâ inâyete tecelliye mazhar olur.

Doç. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK: Mustafa Haki Efendi (k.s.) ve İhramcızade Hazretleri (k.s.)'nin Yayınlanmamış Notları

Şiranlı Mustafa Efendinin vefatından müritler Hâki Efendiye teveccüh etmişlerdir. Mustafa Hâki Efendi ile birlikte Şiranlı Mustafa Efendi'den terbiye alan mürit arkadaşı Sivaslı Mustafa Taki Efendi (1289-1344/1873-1925) de ona intisap etmiştir. Mustafa Hâki Efendi'nin önde gelen müritlerinden biri Sivaslı İhramcızade İsmail Hakkı Toprak'tır (1880-1969). Mustafa Hâki Efendi'nin vefatından önce İsmail Hakkı Efendi'ye de hilafet verdiğine dair bilgiler mevcuttur. Ancak İsmail Hakkı Efendi mahviyet ve tevazusu gereği kendisinden daha önce intisab eden Mustafa Taki Efendi'nin buna daha layık olduğunu ifade ederek kendisi onu sohbet şeyhi olarak benimseyip intisap etmiştir.

Bahaeddin Efendi'nin 15 Saferü'l-hayr 1339/29 Ekim 1920 tarihinde Osman isimli bir zâta yazdığı mektupta şu ifadeler yer almaktadır: "Müridin kemâl-ı marifeti müktedasına ittibaidir. Mademki bu müyesser olmadı ve olamayacağı anlaşılıyor ve emre imtisâl ve unutulup bir takım hesâbât-ı fâriğa ve mülâhazât-ı gayr-i memûr biha ile meşgul olunup ve cühâl-ı ehl-i dünyanın efkâr-ı gayr-i müstebihasıyla mağrur olup kalınıyor. İhvan-ı kiramın Sivas'a müracaat edip tecdid-i ders ve neşe eylemeleri daha münasiptir. Çünkü her hâl-i tarakkubleri matlûbdur." Mustafa Taki Efendi 16 Zilkade 1338/1 Ağustos 1920'de TBMM'ye Sivas Milletvekili olarak girdiği bilinmektedir. Eğer milletvekili olarak Ankara'ya taşındı ise buradaki "Sivas'a müracaat edip tecdid-i ders ve neşe eylemeleri" atfı İhramcızade İsmail Hakkı Efendi'ye yöneliktir. Zâten elimizdeki mektuplara bakıldığında Bahaeddin Efendi ile İhramcızade Hazretlerinin sürekli irtibat halinde oldukları görülmektedir. Bu durumda hem İhramcızade Hazretleri hem de Bahaeddin Efendinin Mustafa Haki Efendi vefat etmeden önce tarikatta irşat ve hilafet yetkisini aldıkları açıkça ortaya çıkmaktadır. Mustafa Taki Efendinin 1925'de vefatından sonra İhramcızade İsmail Hakkı Efendi irşat vazifesini yürütmüştür. İhramcızade İsmail Hakkı Efendi'nin 1969'da vefatından sonra ondan feyz alan Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş Efendi (k.s.) (1914-1990) bu silsileyi devam ettirmiştir.

Kısaca feyz akışını özetlemeğe çalıştığımız bu kutlu silsilede yer alan Tokatlı Mustafa Hâki ve İhramcızade İsmail Hakkı Efendiler hakkında henüz günyüzüne çıkmamış bazı notlar Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Arşivi'ne kazandırılmıştır. Bu notların önemli bir kısmı Mustafa Hâki Efendi'nin oğlu Bahaeddin Efendi ile İhramcızade İsmail Hakkı Efendi arasındaki mektuplaşmalardan oluşmaktadır.

DÎVÂN-I HULÛSÎ-İ DÂRENDEVÎ ŞERH YARIŞMASI

Şerh Yarışması Üçüncüsü / Nihal GÖKTAŞ: "Sen Hakk'ın Aynasıdır"

Cemâl-i dil-berin ayîne-i zibâsıdır gönlüm
Zülâl-i Kevser'in bir kâ'rı yok deryâsıdır gönlüm

Cönül, sevgilinin yüzünü/cemalini/hikmetini yansıtan en güzel aynasıdır o halde Hak kendini görmen ve kendini bilmen ve dolayısıyla O'nu bilmen için senin aynandır (Kendi nefisini tanıyan rabbini tanır.) Çünkü isimlerini görmede ve bu isimlerin hükümlerinin (çünkü isimler Hakk'ın aynasıdır) ortaya çıkışında sen Hakk'ın aynasıdır. Davud-u Kayseriye göre: 'Hakk kendini kulun aynasında gördüğü gibi kul da kendisini Hakk'ın aynasında görmektedir. Nitekim Bu sembole göre nasıl ki aynadaki suret bir yandan aynaya bitişik ve nerdeyse ayna ile özdeş ve diğer yandan aynadan başka ise, aynı şekilde sūfinin (insanı kâmilin) varlığı o hali yaşarken hem Hak ile özdeş hem de Hak'tan başkadır.

Hem aynayla özdeş hem de aynadan farklı bir surette olma gerçeğine diğer bir açıdan bakacak olursak: "İrfan sahibi süluk makamlarından "marifet" makamını gerçekleştirdiğinde Cenab- Hakk'ı açıkça müşahede ettiğinden dolayı artık hiçbir şeyden ürkmez; her mevcut ile uyuşup uzlaşır. "Fena" makamına tahakkuk eden salikte her şeyden hatta kendi nefis ve hissinden bile gaip olarak Cenab-ı Hak'tan başka bir varlık göremeyeceği için ekvane güvenmez ve dayanmaz. Fakat "marifet" makamında olan arifler buradan terakki edip "beka" makamına geçtiklerinde ancak Hakk'ı Hak ve halkı halk görerek Hak ile halktan ve halk ile Hak'tan perdelenmezler. Bununla birlikte kendilerinden ve hislerinden gaib olmazlar." Bu makama eren kulların ne kendi hislerinden bihaber ne de özdeş olduğu Hakk'ın suretinden bihaber olmadığını anlarız. Halk içinde Hak'la olmanın hakikatini ise ancak bu makama eren kulların yaşadığını görürüz.

Ayrıca eserin varlığı müfessirin varlığına, esri görmek müfessiri görmek olduğundan; Cenab-ı Hak'ın ilminin suretlerini eserlerin aynasından ortaya çıkararak göstermesi basiret sahiplerine bir nimet ve inayettir. Bu nedenle Yaratanı yaratılardan ötürü tanımak mümkündür. Kişinin Allahu Teâlâ'yı tanınmasının anahtarı kendisini tanıyıp bilmesidir. Bu yüzdendir ki "Nefisini (kendi hakikatini) bilip tanıyan, Rabbini tanır. Bu mevzu da Cenab-ı Hak Fussilet suresi 53. ayette şöyle buyurmuştur: "Pek yakında onlara dışlarında ve kendi nefislerinde ayetlerimizi (kudretimizin ve varlığımızın belgelerini) göstereceğiz. Ta ki peygamberin söylediğinin Hak olduğunu anlasınlar." Konuyla ilgili olarak Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.) Hazretlerinin Mektûbât isimli eserinde yer alan 61. mektupta yer verdiği şu ifadeler dikkate değerdir: "Marifetullah'ı kesb için geldiğini bilmedikçe, marifeti nefis hâsıl edemez. Nefisini bilmeyen Rabbini bilemez. Bu marifet ise muhakkak nefisini bilmekle kabildir. Her bir mehasin ü Kemal ruh-i insaninin sıfatıdır ki, min haysil vücuh sıfatullah ve (Tehalluku bi-ahlakıllah ve't-tasifu bi-sifatillah)'ın zuhuru bu nispetten tezahür eder. Kemal-ı insaniye havass-ı hamsey-i zahire sereyan ederek, asar-ı tevhid her bir azadan zuhur etmekle vecd-i istiğrak yüz gösterir."

Vakıf Başkanı Özel Ödülü / Bülent Ahmet TURAN: "Beyan Kahramanlarından Biri de Hulûsî-i Darendeî Hazretleridir"

Anadolu'nun İslâm'la tanışmasından beri bu topraklar; manevî verimini muhafaza etmiş ve Hakk'ın rızasının peşinde hizmet eden yüzlerce "kâmet-i bâlâ"nın yetişmesine vesile olmuştur. Hak erleri ya da alperenler olarak da adlandırabileceğimiz bu kişiler bencillik girdabında boğulmayı sadece kendi kurtuluşlarını düşünmemiş; imanlarının gereği dağdağalı bir denize benzeyen bu dünya hayatında tutabildiği ruhların eline yapışmış ve onları arş-ı âlâya yüceltmiş, dokunabildiği kadar gönle dokunmuş ve bir küheylan gibi çatlayana kadar gerçeğin tecellisi için hizmet etmişlerdir. Bunu yaparken de kendilerine Kur'ân-ı rehber edinmiş ve "beyan"ın gelecek yüzyıllarda kalplerin anahtarı olacağına farkında, şiirler söylemişlerdir. Bu beyan kahramanlarından biri de Es-Seyyid Osman Hulûsî-i Darendeî Hazretleridir.

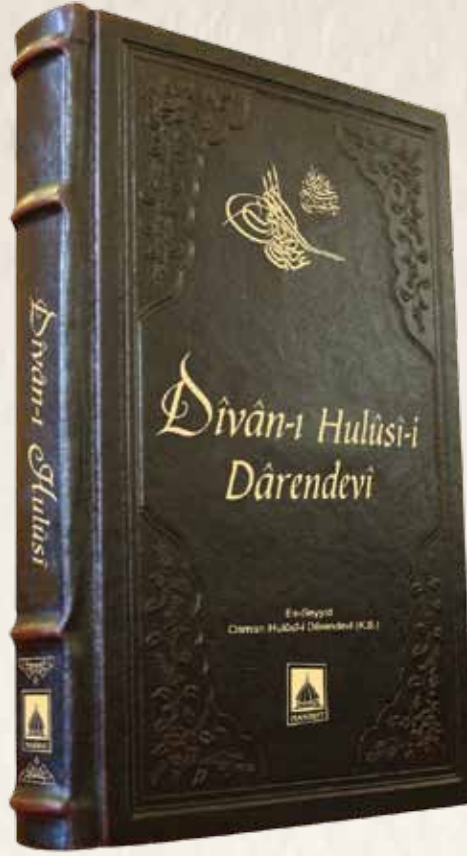
Bu çalışmamızda Hulûsî-i Darendeî Hazretlerinin "aşktır hep" redifli şiirini şerh etmeye çalışacağız.

**Safâ ancak gönülde yâr için sevdâ-yı aşktır hep
Devâ-yı derd ü gam âlemde bir sahbâ-yı aşktır hep**

Türkiye Türkçesi'ne Aktarım: "Cönül rahatı (iç itminan), sevgili için çekilen aşkın sevdasında. Âlemde, çekilen dertlerin ve yaşanan hüznlerin çaresi ise aşkın şarabıdır."

Beytin Şerhi : Yukarıda da belirttiğimiz gibi Hulûsî-i Darendeî'nin şiirleri bir "öz"e dönüştürülse karşımıza Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti çıkacaktır. İlk beyitte de bunu net bir şekilde görmekteyiz. Zira şair birinci mısradaki kalbi itminana sadece sevgili için çektiğimiz aşka âşık olarak ulaşabileceğimizi söylemektedir. Bu cümle Rad Suresinin 28. ayetinin yansımasıdır. Bu ayette Cenab-ı Hak : "...İyi bilin ki gönüller ancak Allah'ı anmakla huzur bulur." buyurmaktadır.

Özgürlüklerin oldukça önemseniyormuş gibi gözüktüğü fakat milyonlarca kalbinesaret altında can çektiği bu bahtsız asırda Darendeî Hazretleri, Kur'ân'ın gösterdiği eşsiz yola tercüman olmaktadır. Zira gerçek hürriyet ancak kendimizi yaratanı düşünüp ona şükrettiğimizde kapımızı çalacak, bunun dışındaki her bir serbestiyet mülhazası bizi bataklık ağına daha fazla takacaktır. Hz. Ömer'in gerçek özgürlüğü kullukta buldum dediği gibi devrinin imamı Mevlâna Celaleddin'de, "Kul oldum, kul oldum, kul oldum... Her köle, hürriyete erince mesut ve bahtiyar olur. Ben Sana kulduğumla saadet ve sevinci buldum." demiştir.

Dîvân
edebiyatını
gençlere
servirelim.

Hulûsî Efendi Özel Ödülü / Doç.Dr. İdris KADIOĞLU: "Nefisle Mücadele İnsanın En Önemli Vazifesidir"

Bu nefsi katl edip ey cân selâmet bir kenâra çık
Anın katline tevhîd gibi bir keskin sinân olmaz

Nefs: Nefis. Ruh, can, hayat. Cevher, asıl, maya.
Cân: Can, ruh, gönül.
Selâmet: Sâlimlik, emniyet, korku ve endişeden uzak olma.
Selâmete çıkma, kurtulma. Korunaklı yer.
Anın katli: Onun (nefsin) öldürülmesi.
Sinân: Mızrak, süngü.

(Ey gönül, korunaklı bir yere çıkmak için mutlaka nefis düşmanını öldürmelisin. O düşmanı yok edebilecek tek silah ise "tevhid"dir.)

Beyitte üzerinde durulması gereken iki önemli kavram vardır. Bunlardan birisi can diğeri nefistir. Can, diğeri bir ifadeyle ruh, hayatıyeti ifade eden bir kavramdır. Cisim fani, ruh bakidir. Nefis de ruh türündendir. Ancak dereceleri vardır. Hulûsî Efendi'nin öldürülmesini istediği nefis, kötülükleri emreden nefis-i emmâredir. İslâmiyet nefisle mücadeleyi emretmekte hatta hadislerde nefisle mücadele büyük cihad olarak kabul edilmektedir. Tarikatlar ve tasavvuf geleneğinde de nefisle mücadele insanın en önemli vazifesi olarak kabul edilmiştir. Hafî ve cehri mutasavvıflarca, düşman kabul edilen nefsi, on hatve veya yedi basamakta yok etme, ona baş eğdirme metotları geliştirilmiştir. Eğer nefsin dizgini elinden alınmazsa, insanı ilahlık derecesine kadar yükseltmek ister. Tarihte ilahlık davası güden Nemrud ve Firavunlar nefislerinin esiri olmuş, gerçekte hakir ve âciz mahluklardır. Aczini ve fakrını idrak eden bir nefis yaratıcının güç ve kudreti karşısında asla rububiyet davası gütmeyecektir. Burada Hazret-i Yûnus Aleyhisselâm'ın meşhur kıssasını Bediüzzaman'ın yorumuyla hatırlayalım.

Kıssa özetle şöyledir: Yûnus Peygamber denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı, gece dağdağalı ve karanlık, her taraftan ümit kesik bir vaziyette, O sadece yaratıcısına sığınmış ve şöyle yalvarmış: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum". (Enbiyâ Sûresi: 87) Yûnus (a.s.) o vaziyette iken esbâb tamamen sukut etmişti. Çünkü onu o dehşetli halden kurtaracak öyle bir "Zât" lâzımdı ki, hem balığa, hem denize, hem geceye, hem semâyâ hükmü geçebilirdi. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir "Zât" onu sâhil-i selâmete çıkarabilecekti. Eğer bütün halk onun yardımcısı olsalardı, yine beş para faydaları olmayacaktı. Yûnus (a.s.), Müsebbibü'l-esbâb'dan başka sığınacak bir yer olmadığını aynelyakîn gördüğünden, O'nun duası birden bire geceyi, denizi ve balığı kendine musahhar etmiştir. O "tevhid" nuru ile balığın karnı bir denizaltı hükmüne geçmiştir. Sonunda sâhil-i selâmete çıkmış ve şecere-i yaktın altında Rabbinin lütfuna mazhar olduğunu anlamıştır.

Jüri Özel Ödülü / Prof. Dr. Adem CEYHAN: "İsmail Hakkı Efendi İle Birlikte Hatırlanmaktadır"

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin "hayat yazısı"nda diktatimizi çeken diğeri bir meziyet, onun memleketinde dernekler kurarak cami, kütüphane, imam-hatip okulu, çeşme, İlahiyat Fakültesi binası, vakıf gibi müesseseler ve yapıların hizmete açılmasına öncülük etmiş olmasıdır. Bu da Osman Hulûsî Efendi'nin, tasavvufu bir köşeye çekilerek hususî dünyasında kemâle ve Hakk'a erişme yolu şeklinde kabul eden bir kişi olmadığını, cemiyetin içinde faal bir ârif ve mutasavvıf olduğunu açıkça göstermektedir. Böylece o, bilhassa bazı tasavvufî müesseselerin yozlaştığı zamanlarda bu kuruluş ve mensupları aleyhinde birtakım siyasetçi veya yazarlar tarafından sık sık dile getirildiği bilinen "Bunlar, cahil halkın mukaddes duygularını istismar ederek çalışmadan yaşayan, başkalarının sırtından geçinen, miskin, hazır yiyecekler takımındır" gibi suçlamaları fiilî olarak cevaplandırmış olmaktadır. Osman Hulûsî Efendi, bu yönden tasavvuf yolundaki kılavuzu, bazı şiirlerinde "Karîbu'llah" diye vasıflandırdığı ve kendisine hasretini dile getirdiği İsmail Hakkı Efendi'yi hatırlatmaktadır. İhrâmcizâde'nin de Sivas'ta Ulu Cami'nin tamiri, İmam Hatip Okulu'nun açılışı gibi çeşitli imar ve inşaa hizmetlerine teşvikleriyle destek olduğu malûmdur.

DÎVÂN-I HULÛSÎ-İ DÂRENDEVÎ ŞERH YARIŞMASI

Şerh Yarışması Birincisi / Dr. Hakan YEKBAŞ: “Varlığın Yaratılışını Aşk Ve Muhabbet Bağlamında Değerlendirmiştir”

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.), tasavvufî şiir yazdığı için birçok manzumesinde bir anlamda kendi karakter yapısının dışı yansımaları görürüz. İlâhî sevgiyi varoluşun özü olarak kabul eden ve varlığın özünün “aşk” olduğunu birçok şiirinde ifade eden Hulûsî Efendi, bir anlamda ünlü mutasavvîf İbni Arabî'nin “Âlemde muhabbete nisbeti olmayan hiçbir hareket yoktur. Âlemin hareketi de kemâle yönelik bir muhabbettir.” anlayışını şiirlerine yansıtmıştır. Osman Hulûsî Efendi varlığın yaratılışını aşk ve muhabbet bağlamında değerlendirmiş ve bu anlayışı da şiirine başarıyla yerleştirmiştir:

**Geçdik esrâr-ı “Ene'l-Hak”dan o Hallâc değiliz
Hızr'ın âbına hayâtına da muhtâc değiliz**

Osman Hulûsî Efendi'nin Divan'ında yer alan bir gazel, şairin tasavvufî macerası hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir. Gerçi Hulûsî Efendi'nin ruhanî yolculuklarından, müşahede ve tecrübelerinden bahseden bazı beyitler ve manzumeler divanında bulunsa da bu gazel, bir bütün olarak şairin tasavvufta ulaştığı merhaleyi göstermesi, birçok tasavvufî remiz ve sembol içerme bakımından önemlidir.

**Hakka'l-yakînle Hakk yüzün seyr eyleyip cân sırr ile
Seyr eyleyen göz seyr olan yüz ile seyrân olmuşam**

(Hakka'l-yakîn mertebesine (fenâfillaha) ulaşarak Hak yüzünü seyr eyledim. Can sırrıyla seyr eyleyen göz, seyr olan yüz ile seyrân olmuşum.)

Bu beytin anlamının hakka'l-yakîn kavramı etrafında teşekkül ettiğini görmekteyiz. Şairin, manevî yolculuğunda geldiği son noktayı göstermesi açısından beyitte bu terimin kullanılmış olması çok önemlidir. Beyti doğru anlamak için bilginin diğer mertebelerinden de kısaca bahsetmek gereklidir.

Tasavvufta, bilginin genel olarak üç mertebesinden bahsedilir. 'ilme'l-yakîn, 'ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn. 'ilme'l-yakîn aklî veya naklî delille, 'ayne'l-yakîn duyu yoluyla elde edilen bilgiyi, hakka'l-yakîn ise daha çok tecrübe ve müşahede vasıtasıyla insanda meydana gelen en kesin bilgiyi ifade eder.

Bilginin dereceleri olan bu üç aşamayı basit bir örnekle şöyle açıklayabiliriz. İnsanın öleceğini bilmesi 'ilme'l-yakîn, ölüm döşegine düşüp can çekişmesi 'ayne'l-yakîn, ölümü tatması ve ölüm olayını yaşaması ise hakka'l-yakîndir. Bu bilgi mertebelerinin isimleri Kur'an'da da zikredilmektedir. Kur'an'da kâfirlerin cehenneme gireceğine dair verilen haberler vasıtasıyla elde edilen bilgi, ilme'l-yakîne; onların cehennemi görerek bilgilenmeleri, ayne'l-yakîne; oraya girip azabı bizzat tatmalarıyla hâsıl olan sonuç ise hakka'l-yakîne örnek olarak zikredilir. Bu örneğin dışında da Kur'an'da konuya ilişkin başka bilgiler de mevcuttur. Allah'ın, insanları öldürdükten sonra diriltmeye kadir olduğuna ilişkin aktarılan aklî ve naklî bilgiler 'ilme'l-yakîndir. Hz. İbrahim'in eliyle parçalayıp ayrı ayrı tepelere koyduğu kuşların Allah tarafından diriltildiğini müşahade etmesiyle edindiği bilgi ise 'ayne'l-yakîndir. Allah'ın ölümleri nasıl dirilttiğini merak eden bir müminin (Hz. Üzeyir), onun tarafından öldürülüp diriltilmesiyle ulaştığı bilgi de hakka'l-yakîndir.

Şerh Yarışması Üçüncüsü / Fatih Ramazan SÜER: “Gönül, Aşkın Yağmasına Uğradığından Ötürü Dertlidir”

**Ey gönül cîfe-i dünyâya gönül verme zâg olma
Perr ü bâl açıp uçup Kâf'a ol Ankâ olagör**

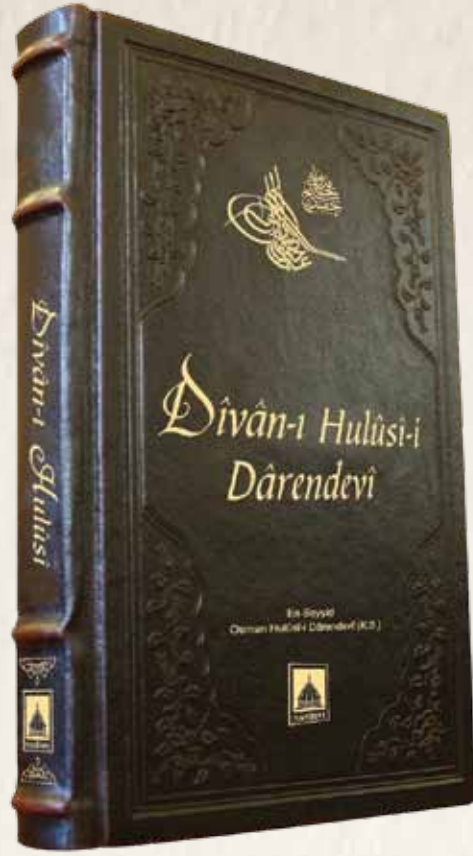
Gönül: Âşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı, konuştuğu, dertleştiği hâsılı hitâp ettiği yerdir. Gönül, aşkın yağmasına uğradığından ötürü dertlidir, hayrândır, biçâredir. Bu özelliklerindedir ki o çok nârin ve kırılmaya çok meyillidir. Bu meyanda Yunus Emre'nin “Sakingil yârin gönül sırcadır sımayasın / Sırça sındıktan gerü bütün olası değil.” öğüdünü akıllardan çıkarmayıp onu incitmemeye özen gösterilmelidir.

Cîfe-i dünyâ: Dünyâ leşi.

Zâg: Karga. Karganın, leşle beslenen bir kuş olmasından ötürü, şiirlerimizde müspet bir yeri yoktur.

Kaf: Dünyânın etrafını çevrelediğine ve aşılmasının imkansızlığına inanılan 500 fersah yüksekliğinde olan dağlar zinciri. Bu dağın yeşil zümrülden yaratıldığı, gökyüzüne rengini yansıttığı, gökyüzünün renginin gerçekte beyaz olduğu ve bu renklerin yansımalarıyla masmâvi görüldüğü söylenir. Bu yüzden Kafdağı'nın bir diğer adı Kûh-ı Ahder (Yeşil dağ)'dir. Efsâneye göre Ye'cuc, Me'cuc, Ankâ, cinler, şeytanlar hep bu dağın arkasındadır. Bunlarla beraber tasavvufta bu dağ, mürşid-i kâmilin vücûdudur.

Ankâ: Adı olup kendi olmayan bir kuştur. “Simurg” adıyla da bilinen bu kuş hakkında; Kafdağı'nda yaşadığı, yüzünün insana benzediği, asla yere konmayıp dâimâ yükseklerde uçtuğu, kendisinde her kuştan bir âlâmet olduğu gibi efsânevi bilgiler rivâyet edilir.

Divân
edebiyatını
gençlere
sevdirelim.

Şerh Yarışması İkincisi / Nagehan Uçan EKE: “İlâhî Sevgiliden Asıl İsteddiği, Allah'ı Görüyormuş Gibi İbadet Etmek”

**Gönül derdinle bîmâr oldu dermâna eriş ey yâr
Yanar hasret odundan ana ihsâna eriş ey yâr**

“Ey Sevgili! Gönül, derdinle hasta oldu, dermana yetiş. Ey sevgili! (Gönül) hasret ateşiyle yanar, ona bir iyilikte bulun.”

Gönül, âşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı yerdir ve gamla, kederle beslenir. Sevgilinin hayaliyle mutlu olur, nazıyla kendinden geçer. Klâsik Türk şiirinde gönül, tecrit ve teşhis yoluyla âdeta ikinci bir âşık hüviyetinde ele alınır. Aşkın ve gamın merkezi olan gönül de, tıpkı âşık gibi ağlar, kanlı gözyaşı döker, yaralar içerisindedir. Gönül, sevgilinin derdiyle hasta olmuştur ve derman da yine sevgiliden gelecektir. Gönül aynı zamanda ateşler içinde yanmaktadır. Gönülün ateş içinde olması, daha çok sevgiliden ayrı oluşunun ve ona olan hasretliğinin hatırlattığı bir hâldir. Âşık bu hâllerin dermanı için sevgiliye nidada bulunmakta ve ondan ihsan talep etmektedir.

Tasavvufî mânâda ise gönül, sırlar hazinesi, Allah'ın nazar ettiği mahal, ilâhî kemâlin ve cemâlin en güzel tecelli ettiği yerdir. Dert, sevgiliden sevene geçen ve katlanılmasına güç yetmeyen hâl olmakla birlikte, ilâhî aşkı da ifade eder. Bu istenen bir derttir. En büyük dert, dertsiz olmaktır. Hakk'a yakın olmanın meydana getirdiği bu dert, arınma sebebidir. Hulûsî Efendi ilâhî sevgiliden asıl istediği, Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmek, huzur-ı Hak'ta olmanın şuuruna sahip olarak kulluk görevini yerine getirmektir. Sevgiliden dilediği ihsan, basiret nuru ile rububiyet makamını temaşa hâli üzere kulluğu gerçekleştirmek, yani Hakk'ı kendi sıfatlarıyla sıfatlanmış olarak görmektir. Bu, onu hakikaten görmek değil, yakînen görmektir. Zira bu hâlde o, arada sıfat perdesi bulunduğu hâlde görülür. Ruh makamındaki temaşa bundan yüksektir. Cibril hadisinde işaret edilen İslâm, iman, ihsan mertebeleri; zâhir, bâtın ve hakikat'ten ibarettir. İslâm zâhir, iman bâtın, ihsan ise hakikat'tir. Kısacası, şair burada hakikatin peşindedir.

Şerh Yarışması İkincisi / Nilüfer TANÇ: “İnancı Uğruna Her Şeye Göğüs Germanin Sembolü”

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.), Tasavvufî Türk Edebiyatı çerçevesinde değerlendirilebilecek olan şiirlerini Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî adı altında bir araya getirmiştir. Aruz ve hece vezniyle yazılmış şiirleri gazel, kaside, rubai ve müstezat'ın yanı sıra koşma ve semâî nazım şekillerinden meydana gelmektedir. Osman Hulûsî Efendi'nin aşk, vecd ve insan sevgisi temalarını içeren şiirleri, okuyanın rahatça anlayabileceği sade bir dile sahip olmakla birlikte mânâ bakımından derindir. Bu mânânın okuyucu tarafından anlaşılabilmesi için okuyucu ile şairin belli bir kültür birikimine ortak olması gerekmektedir. Günümüzde hem dil hem de kültür olarak Divân şiirinden uzaklaşmış olmamız bu Divânlardaki şiirlerin şerh edilmesini zorunlu kılmaktadır.

**Geçdik esrâr-ı “ene'l-Hak”dan o Hallâc değiliz
Hızr'ın âbına hayâtına da muhtâc değiliz**

“Biz o Hallac gibi değiliz; 'ene'l-Hak' sırrından geçtik. Hızr'ın âbına, hayatına da muhtaç değiliz.”

Birinci dizede telmih edilen Hallac-ı Mansur, tasavvuf yolunda ilerleyerek fenâ-fi'llâh'a ulaşmış ve bu makamda 'ene'l-Hak' diyerek Allah'tan başka hiçbir varlık olmadığını, tek hakikatin Allah olduğunu dile getirmek istemiştir. Ancak onun bu sözünün zâhir manâsını ele alanlar onu münkir kabul etmişler ve idamına sebep olmuşlardır. Divân şiirinde Mansur, inancı uğruna her şeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olmuştur. Hulûsî Efendi, Hallâc mazzamununu kullanarak Allah'a ulaşmanın can dâhil her şeyden daha kıymetli olduğunu anlatıyor. O, Allah dışındaki her şeyden o kadar vazgeçmiştir ve Allah'la arasında o derece hiçbir şey olmasın istemektedir ki 'ene'l-Hak' sırrı dahi Allah'la arasında kesrete sebep olmaktadır. Hallâc, fenâ-fi'llâh'a ulaşmış ancak sırrı âşikâr etmişti. Onun bu tutumu bazı mutasavvıflarca kusur olarak kabul edilmiştir. Hulûsî Efendi, bu hataya düşmeyeceğini, sırrı âşikâr etmeyeceğini, zaten hakiki manada Allah'a ulaşan kişinin bunu dile getirmeye ihtiyacı olmadığını anlatmaktadır.

İkinci dizede anılan Hızır ise “âb-ı hayât”ı içeren ölümsüzlüğe kavuşan peygamber ya da velî kişidir. Tasavvufta “âb-ı Hızır” ile “ilm-i ledün” kastedilmektedir. Hulûsî Efendi, canı dâhil Allah'la arasına girebilecek maddî ya da manevî her şeyden vazgeçmiştir. Allah yolunda, manevî bir değer olan “ilm-i ledün”ün de “hayat”ın da kıymeti yoktur.